

Laat ons een landschapsdeal sluiten!

Op de Internationale Dag van het Landschap, 20 oktober 2022, ondertekenden 38 partners van overheden en middenveld samen een charter: “Sterke landschappen vragen kwaliteitsvol beheer en optimale samenwerking”. Met het ondertekenen van het Vlaams charter landschapsbeheer hebben de partners hun ambities met betrekking tot dit thema al verwoord. Tijd om deze ambities concreet te maken. Vertrekkend vanuit dit charter hebben de ondertekenende partners de aandachtspunten verder uitgewerkt in een voorstel voor **een landschapsdeal in functie van beheer**. Die heeft als **doel** dat tegen **2030** in heel Vlaanderen het landschap structureel, efficiënt en innovatief beheerd wordt, op basis van op elkaar afgestemde beheervisies.

Na jarenlang ad hoc en projectmatig werken, kan een structurele aanpak vanuit een visie zorgen voor een kwaliteitssprong in het landschapsbeheer. Dit is een conditio sine qua non om landschappen toekomstbestendig te maken en breed te kunnen delen met de bevolking.

Een landschapsdeal kan bijdragen aan het realiseren van doelstellingen van de Europese Landschapsconventie, de Europese Green Deal en de Vlaamse kernkwaliteiten van de omgeving.

In dit voorstel voor een landschapsdeal doen de partners de volgende **beleidsaanbevelingen** met betrekking tot de organisatie van een kwalitatief landschapsbeheer in heel Vlaanderen:

- 1. Zorg voor een gecoördineerde bottom-up opmaak van streekspecifieke beheervisies, en actieplannen.** Vanuit een landschapskarakterisatie wordt op streekniveau gewerkt aan een concreet actieplan voor een kwalitatief, dwz samenhangend, toegankelijk, herkenbaar, biodivers, en klimaatrobuust landschapsbeheer. Kwaliteitsvol beheer wordt gemonitord op vlak van onderlinge taakverdeling en op vlak van afgesproken criteria in de beheervisie rond toegankelijkheid, biodiversiteit en klimaatadaptatie/-mitigatie.
 - 2. Financier het reguliere beheer van het landschap, zowel de opmaak van de beheervisies als de actiegerichte beheerplannen**
 - 3. Ondersteun alle actoren die zich inzetten voor een kwaliteitsvol landschap in hun specifieke domein en breng hen samen.** Een sterke samenwerking vanuit wederzijds respect tussen alle partners – overheden, middenveld en bedrijven - zorgt voor duurzaam landschapsbeheer: ieder speelt zijn/haar rol in de cyclus van het landschapsbeheer.
 - 4. Sensibiliseer en communiceer over het belang en de baten van kwaliteitsvolle landschappen.** Een brede communicatiecampagne over het belang en de voordelen van een goed landschapsbeheer zorgen voor meer draagvlak en vrijwilligers die mee de schouders zetten onder beheertaken.
-

I. Zorg voor een gecoördineerde, bottom-up opmaak van streekspecifieke beheervisies en actieplannen

Deze analyses en visies overstijgen lokale, administratieve grenzen, gebeuren op maat van de fysisch-geografisch afgebakende streek en resulteren in concrete landschapsbeheerplannen. Het doel van de visieontwikkeling is het creëren van sterke landschappen, waarvan de landschapskwaliteit wordt behouden, hersteld, ontwikkeld en gehandhaafd, die geïnspireerd zijn door het verleden en klaar zijn voor de toekomst. Goed beheerde landschappen zijn landschappen die een streekeigen karakter hebben en florerende plekken zijn, die toegankelijk en beleefbaar zijn voor iedereen, met een gezonde bodem waarin land- en tuinbouwers topproducten van eigen streek kunnen telen, en waarvoor actief gezorgd wordt. De opmaak en uitvoering van een landschapsbeheerplan moet gecoördineerd, gefinancierd én gemonitord worden op basis van gemaakte afspraken wat betreft taakverdeling en kwaliteitsbewaking (op basis van het technisch vademecum en de code goede natuurpraktijken) en toegankelijkheids-, biodiversiteits- en klimaatcriteria (beheereffect), die op dit moment het meest urgent zijn. Lokale besturen hebben overal snel toegang tot kwaliteitsvolle beheervisies waaraan omgevingsvergunningen in functie van beheer getoetst kunnen worden. Bij de opmaak van de beheervisies en actieplannen is de inzet van alle relevante actoren belangrijk, incl. natuurverenigingen, waarin opgeleide vrijwilligers ook een belangrijke rol in kunnen opnemen.

Met het werken aan sterke landschappen wordt ook Vlaams, provinciaal en lokaal beleid versterkt en gerealiseerd vanuit een integrale beheervisie. Kwalitatief beheer wordt dan de basis en de voorwaarde voor verdere landschapsontwikkeling, zowel binnen als buiten de grenzen van de Vlaamse landschapsparken en nationale parken.

2. Zorg voor meer middelen in functie van beheer

Landschapsbeheer is integraal en het landschap heeft verschillende functies. Verschillende Vlaamse, provinciale en lokale overheidsdiensten kunnen de visievorming en de uitvoering van het landschapsbeheer financieren. Waar dat op dit moment ad hoc en vaak versnipperd gebeurt, zijn deze beleidsaanbevelingen een pleidooi voor een meer afgestemde, gestroomlijnde en georganiseerde financiering. Zo dient bij nieuwe landschapsinrichtingen al dadelijk afgesproken te zijn wie het beheer op zich neemt en hoe dit gefinancierd wordt.

Beheer houdt immers grotendeels systematisch terugkerende taken in. Om de kosten hiervan en financiering van het landschapsbeheer in het algemeen te verzekeren, zijn twee componenten noodzakelijk: structurele basis- en aanvullende financiering. De basisfinanciering is nodig om de coördinatie van het beheer te voorzien en continu een basisbeheer mogelijk te maken in heel Vlaanderen. Aanvullende structurele financieringskanalen, voor bv. achterstallig beheer of omvormingsbeheer, werken versterkend en variëren in complexiteit, impact en regionale noodzaak.

Om de structurele financiering van het landschapsbeheer te optimaliseren, is **de responsabilisering van verschillende betrokken partners en overheden** noodzakelijk. Het landschap is immers een publiek goed. Dan kan dit financieel engagement gedragen worden door verschillende betrokken departementen en agentschappen. Ook de inzet van Europese landbouw- of plattelandsmiddelen kan hieraan bijdragen.

Een **uitbreiding van het open ruimtefonds** kan toelaten om middelen toe te wijzen aan de uitvoering van dit landschapsbeheer. Fondsen kunnen geormerkt worden, lokale besturen kunnen gestimuleerd worden om op landschapsontwikkeling en -beheer in te zetten en zo een voorbeeldfunctie voor iedereen te vervullen.

Aandachtspunten hierbij zijn:

- Meer fondsen om te werken aan landschapsbeheer zijn noodzakelijk.
- Het open ruimtefonds en het gemeentefonds kunnen verbreed worden en deels toegewezen worden aan landschapsbeheer.
- Er zijn te veel versnipperde projecten waardoor de administratieve drempel voor gemeenten om aan landschapskwaliteit en -beheer te werken, te hoog is. Landschap is integraal, projectoproepen zijn vaak te specifiek.
- Nazorg ontbreekt vaak: na afloop van projecten wordt niet omgeschakeld naar regulier beheer, waardoor zowel kennis als effect van het project verloren gaat.

3. Ondersteun alle actoren die zich inzetten voor een kwaliteitsvol landschap in hun specifieke domein en breng hen samen

Naast de noodzaak om te werken vanuit een streekspecifieke landschapsvisie, moet het landschapsbeheer ook **gecoördineerd** worden, zowel overkoepelend als bij elke uitvoerder van dit beheer. Voor een duurzaam onderhoud van het landschap vormt de coördinatie vanuit een landschapsvisie en beheerplannen de ruggengraat. Om de juiste partner op de juiste plaats te betrekken en het landschapsbeheer streekspecifiek te coördineren, zijn daarnaast structurele middelen voor en engagement van **elke partner** nodig.

Natuurbeheerders, landbouwers en andere private landeigenaren zijn onmisbare schakels in het beheer. Zij bepalen mee de beheervisie en onderhouden hun eigen terreinen op basis daarvan. Daarmee dragen ook zij bij aan sterke, leefbare en beleefbare landschappen. Zorg voor middelen om hen van voor de start van projecten te betrekken en de effecten van deze projecten duurzaam te verankeren.

Gezien de omvang van het grondgebruik (46% van Vlaanderen) zijn **landbouwers** een cruciale partner in dit geheel. Zorg voor de nodige financiële middelen en deskundige ondersteuning zodat zij de rol van **landschapsbouwers** ten volle kunnen opnemen en aan kwaliteitsvol beheer kunnen doen, gericht op het versterken van de biodiversiteit in het landbouwgebied.

Lokale en maatwerkbedrijven zijn cruciale partners met jarenlange ervaring in het landschapsbeheer. Als partners van de gemeenten voeren zij niet alleen het beheer uit, zij denken met gemeenten mee, op basis van de landschapsbeheervisie, hoe het beheer kan bijdragen aan biodiversiteit en klimaatrobustheid. Het behoud van de groenjobs is hierbij cruciaal.

Ook **gemeenten** nemen op hun grondgebied beheertaken op. Een structurele samenwerking tussen gemeenten en andere beheeractoren is noodzakelijk om tot kwalitatief, efficiënt en kostenbesparend beheer te komen. Samenwerking en een intergemeentelijke aanpak op streekniveau kan zorgen voor extra 'winst' op vlak van landschapskwaliteit.

Tot slot zijn ook de Vlaamse **provincies** belangrijke stakeholders in het landschapsbeheer. Zij vervullen een bovenlokale rol en kunnen zowel de visieopmaak als de uitvoering van het beheer faciliteren.

4. Sensibiliseer en communiceer over het belang en de baten van sterke landschappen

Ontwikkel een campagne, gericht op het zichtbaar maken van het landschapsbeheer en het versterken van het draagvlak hiervoor, uitgedragen door alle partners (zowel overheden als middenveld). De campagne moet duidelijk maken dat beheer zowel materiële als immateriële opbrengsten heeft en ecosysteemdiensten levert.

Op materieel vlak kunnen niet alleen de beheerresten als biomassa gevaloriseerd worden, maar kan het resultaat ook toeristisch-economische waarde opbrengen. Een hoge landschapskwaliteit levert hoge opbrengsten op voor de streek, zo toonden verschillende onderzoeken in bv. het Nationaal Park Hoge Kempen reeds aan. Immaterieel gezien komt een sterk landschap zowel het welzijn als de gezondheid van al haar gebruikers ten goede. Landschapsbeheer levert ecosysteemdiensten zoals klimaatadaptatie, productie van energiegewassen en groene ruimte voor buitenactiviteiten.

Naast de samenwerking tussen alle bestuursniveaus zijn er nog meer actoren (burgers, landbouwers, privésector, ed.) die ook bereid zijn om een engagement op te nemen en deel te nemen aan een participatief model voor het beheer van het landschap. Een essentiële bijdrage in de landschapszorg en het -beheer leveren vrijwilligers. Zorgen voor een kwalitatieve omkadering van het vrijwilligerswerk is een 'must'.

Tot slot: Wij staan klaar om samen het landschap tot leven te brengen met een duurzaam beheer!

Alle partners die het charter ondertekenden, scharen zich ook achter dit voorstel voor een landschapsdeal voor het beheer. Elk vanuit onze eigen expertise staan wij klaar om deze ambitieuze visie in samenwerking te realiseren en in de praktijk te brengen.

Dit vanuit wederzijds respect voor, verbondenheid van en gelijkwaardigheid tussen alle partners en gedreven vanuit onze gezamenlijke verbondenheid met het landschap.